

PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQUE

Sint-Guthago Tijdingen

Mededelingenblad van de
Geschiedkundige Kring van de Zwinstreek

Nr. 580

P209467

november 2026

Lidmaatschapsbijdrage België : 25 euro op rekening : IBAN BE82 8601 0615 5768;
BIC code: SPAABE22 (Centea). Lidmaatschapsbijdrage buitenland : 30 euro.

Uitgever : Fons Theerens, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke-Heist

Postkantoor van afgifte: 8300 Knokke-Heist 1

Het mededelingenblad hoort bij *Rond de poldertorens*, het ledenblad van Sint-Guthago, en verschijnt maandelijks behalve in januari, juni, augustus en december.

Sint-Guthago
Geschiedkundige Kring van de Zwinstreek
Lid van Heemkunde West-Vlaanderen vzw

Correspondentieadres : Johan Deckers, De Terp 8, 8301 Knokke-Heist

Het Bestuur :

Erevoorzitters :

François baron van der Elst, Spegelsweg 2, 8340 Oostkerke

Voorzitter :

Caroline Terryn, Kasteelstraat 69, 8340 Moerkerke, tel 0495 12 45 29

caroline.terryn@telenet.be

Secretaris :

Johan Deckers, De Terp 8, 8301 Knokke-Heist, tel 0487 907773

johan.deckers@skynet.be

Penningmeesteres :

Nicole Vanden Weghe, Visserstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

nicole.vanden.weghe@skynet.be

Hoofdredacteur Rond de Poldertorens :

Noël Geirnaert*, Hugo Verrieststraat 5, 8000 Brugge, tel. 0477 592 665

famgeirnaert@skynet.be

Leden :

Etienne Decaluwé, Keuvelhoekstraat 54, 8300 Knokke, (050) 601023

etienne.decaluwe@gmail.com

Thomas Hoeberigs, Westkapelsesteenweg 71, 8380 Dudzele, tel 0474 597158

thomas.hoeberigs@knokke-heist.be

Jan Hutsebaut, Berg 59, 9950 Waarschoot; jan.hutsebaut@damme.be

Jan Kamoen*, Visserstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

jankamoen@skynet.be

Fons Theerens*, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke, tel (050) 625309

fons.theerens@knokke-heist.eu

Jan Tilleman, Kleine Molenstraat 1A, 8380 Dudzele, tel 050 604135

jan.tilleman@telenet.be

Patrick Verbeke, Monnikendreef37a 8300 Knokke-Heist, tel 0475 289 175

patrickensuzyverbeke@gmail.com

* Zijn tevens lid van de redactieraad Rond de Poldertorens en St.-Guthago Tijdingen

Uitnodiging vernieuwen lidgeld

Beste leden

Dankzij uw trouwe steun aan de Geschiedkundige Kring van de Zwinstreek kunnen wij onze leden een mooi jaarprogramma aanbieden met maar liefst acht activiteiten - vijf lezingen en drie uitstappen - en uiteraard twee tijdschriften, de *Tijdingen* en *Rond de poldertorens*.

Ondanks de gestegen druk- en vooral verzendkosten blijft het lidgeld voor 2027 onveranderd: 25 euro voor binnenlandse en 30 euro voor buitenlandse abonnees. Daarvoor krijgt u dus twaalf nummers in de bus en kan u gratis aan acht activiteiten deelnemen.

Gelieve het bedrag over te schrijven op BE82 8601 0615 5768

Met vermelding van uw adres en zo mogelijk uw emailadres.

Wij danken u alvast voor uw vertrouwen.

Caroline Terryn
Voorzitter Sint-Guthago

Lezing: “dat si hare kogghen brawen ten houke of maken hare zeylen...”

Opgravingen in de Zwinhaven van Hoeke, de Hanzeatische “novam villam de Dam” in het Brugse voorhavenlandschap.

Spreker: Wim De Clercq

Wanneer: zondag 22 november 2026 om 10 u

Waar: Hoofdbibliotheek Scharpoord, Maxim Willemspad 1, 8300 Knokke-Heist. **Parkeerplaat verplicht**

Reserveren: Uitbalie Scharpoord, **050/630.430**. (niet online)

Van juli tot en met september 2021 doken archeologen van de Univerisiteit Gent de oudste geschiedenis van Hoeke in, op een plek waar vandaag vooral akkers en landwegen het beeld bepalen, maar waar in de late middeleeuwen een belangrijke Zwinhaven lag. Met een grootschalige opgraving in het voormalige havengebied wilden onderzoekers beter begrijpen hoe de getijdengeul(en) ontstonden en weer verdwenen, wanneer en hoe men de oevers bedijkte, en op welke manier de haveninfrastructuur zich ontwikkelde met alle activiteiten die daarbij hoorden.

Om dat verhaal te kunnen reconstrueren, legde het team een opgravingssleuf aan haaks op de vroegere Hoogstraat. Die ‘Hoogstraat’ is vandaag nog altijd herkenbaar als landweg, maar was ooit veel meer dan dat: een dijk die de westelijke rand van het Zwin markeerde en tegelijk een soort centrale ruggengraat vormde in de ruimtelijke organisatie van de middeleeuwse haven. De opgraving sneed dan ook niet alleen het binnendijkse gebied aan, maar reikte ook tot buiten de dijk. Net daar, in de overgangszone tussen land en getij, lag de sleutel om te begrijpen hoe dijk en water op elkaar inspeelden en of sporen van echte haveninstallaties bewaard waren gebleven.

Het onderzoek bracht meerdere fasen van bedijking langs de Zwingeul aan het licht, waartegen in de late 13de eeuw eerst een aanlegsteiger, gevolgd door een opvallend en omvangrijk kadeplatform werden opgetrokken uit hergebruikt scheepshout. Ook de vondsten vertellen een rijk verhaal. Ze wijzen erop dat Hoeke niet enkel een plek was waar schepen aanmeerden, maar ook een locatie waar aan schepen gewerkt werd. Dat de Hanze in Hoeke een vast voet aan wal had, wordt ook steeds aannemelijker. Het onderzoek toonde dat het landschap voortdurend in beweging was. Doorheen de tijd vormden zich verschillende getijdengeulen die later weer verdwenen; een natuurlijke dynamiek die samenhang met steeds intensiever menselijk ingrijpen. Met het verdwijnen van de Zwingeul kromp ook de activiteit in het havengebied en keerde de zone terug naar agrarisch landgebruik.

Verslag: De Ferrariskaart in context: een Habsburgs karteerproject met Franse wetenschappelijke flair

Dat Ferraris bij velen een belletje doet rinkelen, bleek al bij de inschrijvingen: twee weken voor de lezing was de bibliotheekzaal al volzet met 86 kandidaten! Dat belooft voor volgende lezing. Daarom zal de voordracht van professor Wim De Clercq doorgaan in de schouwburgzaal. Iedereen welkom! Men zegge het voort...

De spreker over Ferraris was Soetkin Vervust. Zij werkt als postdoctoraal landschapsarcheologe aan de VUB. Daar onderzoekt ze de langetermijnevolutie van landschappen, en focust op de wisselwerking tussen mensen en hun omgeving doorheen de tijd. Aan de VUB coördineert ze onder meer het Testerep-project. Dat is vernoemd naar het verdwenen eiland Testerep. Het langgerekte eiland liep van Westende in het Westen tot Oostende in het Oosten. Middelkerke lag pal in het midden van het eiland. Samen met een team van archeologen, geologen en mariene wetenschappers reconstrueert ze hoe ons kustlandschap er de voorbije 5000 jaar veranderd is. Dat doen ze via veldwerk op land en op zee, want het eiland ligt nu deels op de zeebodem.

Over Testerep liep enkele jaren geleden de zeer interessante tentoonstelling in Oostende. Nu is er ook een Testerep-fietsroute van 48 km (in twee lussen). Op tien haltes kan je via een app een verhaal horen van een historisch personage, dus heel toegankelijk. Over Testerep zal ze in de toekomst nog komen vertellen. Nu vroegen we haar om te spreken over Ferraris, want die werd in 1726, 300 jaar geleden, geboren en Soetkin Vervust heeft in 2016 aan de vakgroep Geografie van de UGent een doctoraat behaald over het productieproces van de Ferrariskaarten.

Soetkin Vervust startte haar lezing door een historisch kader te schetsen met een overzicht van de oorlogen in de eeuw voorafgaand aan de Ferrariskaart van 1777. Na de talrijke oorlogen van Lodewijk XIV in de tweede helft van de 17de eeuw, brak in 1700 de **Spaanse Successieoorlog** uit omdat [zwakzinnige] Karel II van Spanje kinderloos stierf. In zijn testament wees hij [tot ieders verbazing] Filips van Anjou, de tweede zoon van de Franse kroonprins, aan als zijn opvolger. Daarmee kwamen de Spaanse en Franse Bourbon-dynastieën dicht bij elkaar te staan. Andere Europese mogendheden vreesden dat Frankrijk en Spanje zo één machtsblok zouden vormen. De belangrijkste tegenkandidaat was de Oostenrijkse aartshertog Karel van Oostenrijk, die door de alliantie van Habsburgers, Engelsen en Noord-Nederlanders werd gesteund. Tot 1706 bezette Frankrijk de Spaanse Nederlanden, maar nadien heerste er het Anglo-Bataafs Condominium. Door de Vrede van Utrecht in 1713 kreeg Filips van Anjou Spanje en haar kolonies, maar moest hij de Zuidelijke Nederlanden afstaan aan de Oostenrijkers. De Oostenrijkse Nederlanden kwamen overeen met het huidige België plus het Groothertogdom Luxemburg, maar min het Prinsbisdom Luik en Malmédy.

De **Oostenrijkse Successieoorlog** (1740–1748) was de volgende oorlog. De aanleiding was het overlijden van keizer Karel VI van het Heilige Roomse Rijk op 20 oktober 1740. Hij had geen mannelijke erfgenaam. Zijn dochter Maria Theresia erfde de Habsburgse gebieden, maar verschillende Europese vorsten betwistten haar recht op de troon omdat zij een vrouw was. De tegenkandidaat was Karel Albert van Beieren. Hij maakte aanspraak op de Habsburgse erfenis en kreeg de steun van Frankrijk. De oorlog woedde ook in de Zuidelijke Nederlanden. Franse troepen veroverden onder meer Gent, Brugge en Brussel. Bij de Vrede van Aken in 1748 werden de Zuidelijke Nederlanden teruggegeven aan Oostenrijk. Pruisen verkreeg Silezië. Oostenrijk probeert dat [machtige, steenkoolrijke] gebied te heroveren in de

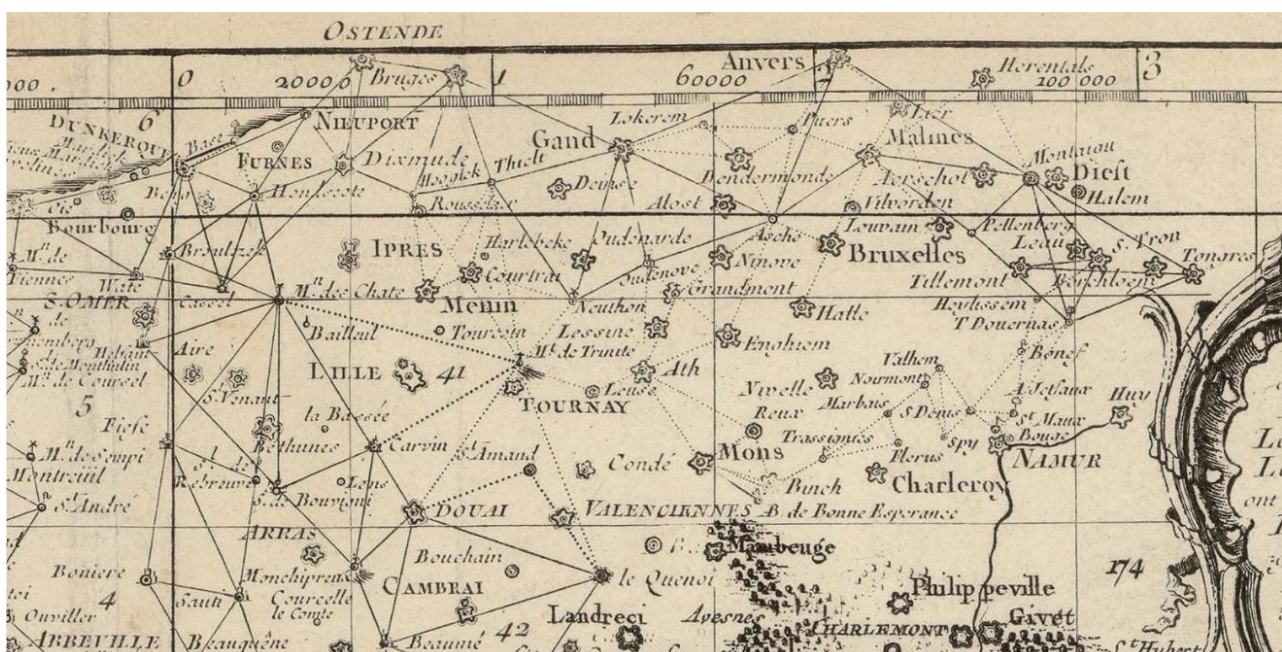
Zevenjarige oorlog (1756-1763). Oostenrijk sloot daarvoor een band met haar aartsvijand Frankrijk en zij streden tegen Engeland-Pruisen. De Oostenrijkse Nederlanden werden dit keer gespaard; de oorlog werd in dit wereldwijd conflict vooral uitgevochten in de kolonies. Bij de Vrede van Parijs in 1763 moesten Oostenrijk en Frankrijk hun nederlaag erkennen: Engeland kreeg grote gebiedswinst in de kolonies en Pruisen behield Silezië [Deze streek kwam na de Duitse nederlaag in 1945 grotendeels aan Polen].

De cartografie maakte tijdens oorlogen grote sprongen, vooral na 1650 want dan evolueerde men van stellingenoorlog, waarbij steden en forten maandenlang belegerd werden, naar manoeuvreoorlogen. [Het was kwestie de tegenstander in een netelige positie te manoeuvreren door snelle troepenbewegingen. Oorlogvoering werd een strategisch spel waarin legers zich snel verplaatsten om de vijand te misleiden door schijnbewegingen, de vijand af te snijden van zijn logistieke bevoorradingslijnen of tot een veldslag te dwingen op een voor hem ongunstig terrein en tijdstip.] Officieren hadden dan ook kaarten nodig waarop de opportuniteiten zoals (steen)wegen waren aangeduid even als de hindernissen, zoals waterlopen en moerassen. Het leger had niet alleen de noodzaak, maar ook de middelen om kaarten te maken: officieren met kennis van cartografie en een 'leger' soldaten dat kon ingeschakeld worden om het terrein te verkennen en op te meten. Voordien werden kaarten opgemaakt door landmeters die de stiel van vader op zoon doorgaven [Op hoe vanaf de 16de eeuw wereldkaarten gemaakt werden, ging Soetkin Vervust niet in.]

Op initiatief van de hogere overheid werden in de 18de eeuw **landsdekkende kaarten** gemaakt volgens uniforme systemen aangeleerd in academies en gebaseerd op leerboeken zoals *L'Art de lever les plans* uit 1794. Er kwamen vaste symbolen om bij voorbeeld een wijngaard of een moeras aan te duiden.

De voorkeur ging uit naar originele kaarten in plaats van kaarten die gebaseerd waren op vroegere kaarten. De cartografen maakten gebruik van driehoeksmeting of van de – ons minder gekende – planchetmeting.

Bij **driehoeksmeting** bepaalt de landmeter de ligging en afstanden tussen punten door een netwerk van driehoeken op te bouwen. Hij meet nauwkeurig een basislijn en de hoeken van de driehoeken en berekent daaruit de overige afstanden. Dit was de Franse methode.

Bij **planchetmeting** tekent de cartograaf de kaart grotendeels rechtstreeks ter plaatse: met een vizierliniaal richt hij op herkenbare punten in het landschap en tekent hij de richtingen ervan op papier dat op een tekenplank (planchet) bevestigd is.

Het belangrijkste verschil is dus dat driehoeksmeting steunt op het achteraf berekenen van afstanden en posities, terwijl planchetmeting het terrein rechtstreeks op de kaart overbrengt.

Planchetvizier of vizierliniaal

Cartograaf met planchet

Planchetopmeting is dus een methode om een gebied rechtstreeks ter plaatse in kaart te brengen met behulp van een planchet: een tekenplank waarop een blad papier wordt bevestigd. De landmeter richt met een vizierliniaal op herkenbare punten in het landschap en tekent vanuit zijn standplaats de richtingen naar die punten op het papier. Door op verschillende standplaatsen te werken en de metingen met elkaar te verbinden, ontstaat geleidelijk een kaart op schaal. Het was met deze **planchetmethode** dat de **Ferrariskaart** gemaakt werd, dus niet met een netwerk van driehoeksmetingen!

Vervolgens plaatste Soetkin Vervust de Ferrariskaart in de context van andere kaarten die van de Zuidelijke Nederlanden werden gemaakt. Al in **Negenjarige Oorlog** (1689-1697) maakte **Pennier**, die maarschalk van Luxemburg op zijn campagnes in Vlaanderen vergezelde, een landsdekkende kaart van de Zuidelijke

Nederlanden. Enkele manuscripten van de kaart worden bewaard in de Bibliotheque Nationale de France en, merkwaardig genoeg, ook enkele kaarten in de British Library. Beide zijn digitaal ontsloten en gratis te bekijken vanop uw PC. (<https://gallica.bnf.fr/> en British Library –Topographical Collection George III.) Voor de liefhebbers: op <https://scheldedelta.eu/nl/historische-kaarten> staan maar liefst 9.000 kaarten van de Zwinstreek en het Zuidoostelijk Westerscheldegebied. Eén derde van de kaarten komt uit het Rijksarchief Brugge. Van een goudmijn gesproken.

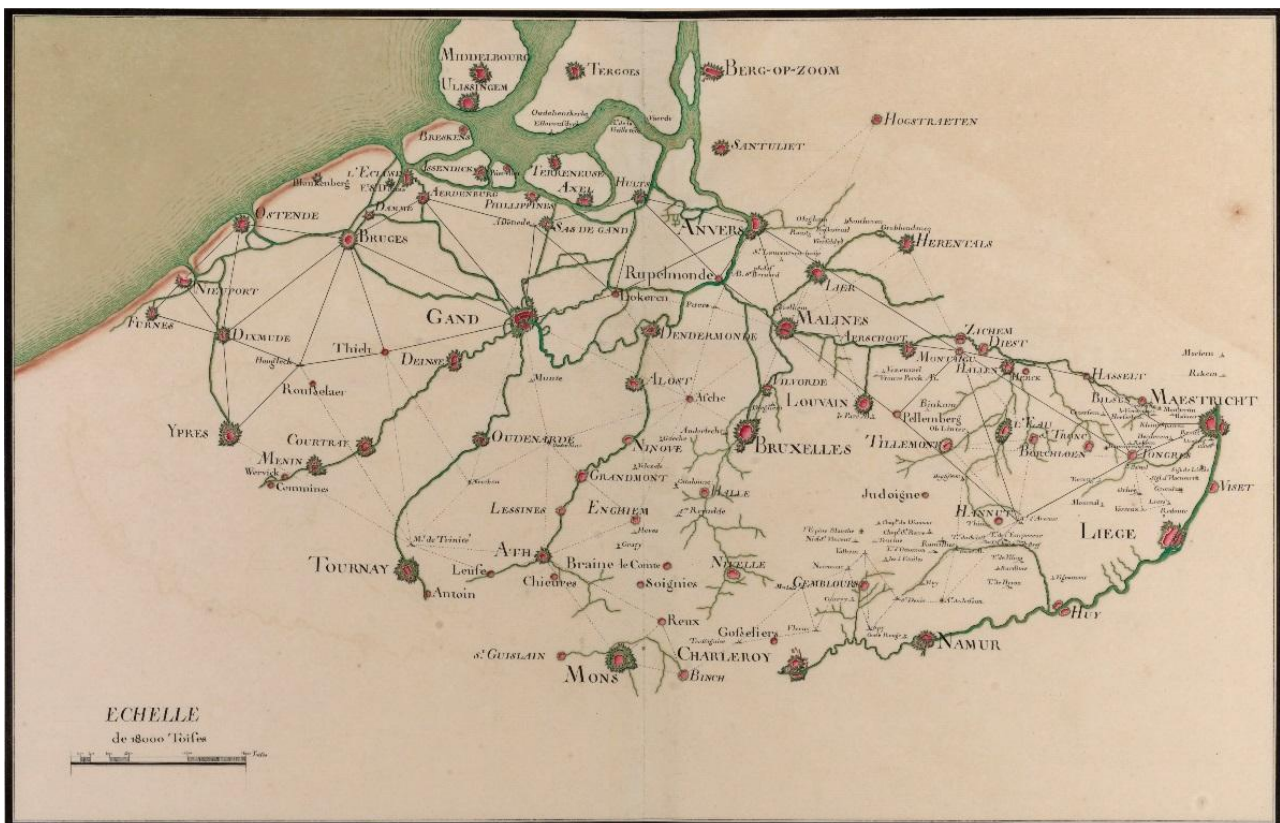

O.m. deze prachtige kaart van Willem Tiberius Hattinga uit 1745 is te raadplegen op <https://scheldedelta.eu/nl/historische-kaarten>.

Tijdens de **Spaanse Successieoorlog** (1700-1713) maakte de Brusselse private uitgever Eugène-Henri Frix, de *Carte des Pays-Bas et des frontières de France*. De 24 gedrukte kaartbladen werden met succes herdrukt tot 1777. Ze staan op <https://www.geopunt.be/>. Het is even zoeken, maar het loont de moeite om de site te doorgronden: rechts onderaan bij de grote kaart van Vlaanderen staat een icoontje 'lagen'. Vervolgens 'lagen

toevoegen' en 'historische kaarten' aanklikken. Daar heb je ze allemaal, van Pourbus tot de topografische kaarten van 1970!

Vervolgens toonde Soetkin Vervust nog een resem kaarten uit de 18de eeuw. Te onthouden waard is de zgn. **Villaretkaart** opgemaakt onder de **Oostenrijkse Successieoorlog** (1740-1748). De kaart is op Geopunt naar Villaret genoemd, maar ze is eigenlijk het werk van een team van 13 Franse ingenieur-geografen en de astronoom Cassini de Thury die een netwerk van driehoeken voor de driehoeksmetingen uittekende.

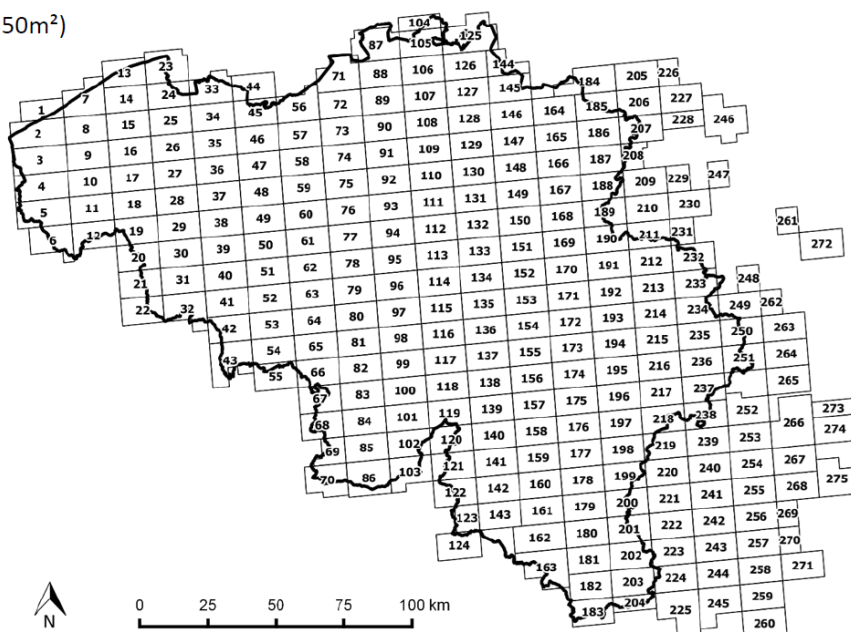
Soetkin vroeg in *Archives de l'Armée* in Vincennes de originele kaartminuten [de eerste kladversies] op en het was even schrikken: de bladen waren groter dan de toch erg grote tafels in de archiefzaal! De kaarten zijn zeer gedetailleerd met aanduidingen voor het grondgebruik met letters (P = *prairie*, weide), Het reliëf wordt aangeduid m.b.v. *schrapjes* i.p.v. hoogtelijnen.

Tijdens de **Zevenjarige Oorlog** (1756-1763) konden de Franse ingenieurs in alle rust onze gebieden doorkruisen en karteren want toen was Frankrijk bondgenoot van Oostenrijk. Voor het eerst werd ook het Prinsbisdom Luik met Limburg in kaart gebracht.

Het is echter wachten tot **de Ferrariskaart** uit 1770-1778 vooraleer heel de Oostenrijkse Nederlanden & het Prinsbisdom Luik in één grootschalige kaart verenigd zijn. De opdracht kwam deze keer niet van het Franse leger, maar van de Habsburgse regering en was een deel van *Josephinische Landesaufnahme*, waarbij ook Oostenrijk zelf in kaart werd gebracht. De opname gebeurde niet door de genie, maar wel door het artilleriekorps o.l.v. directeur-generaal graaf de Ferraris. Dat korps telde weliswaar geen cartografen, maar was wel veel talrijker: meer dan 100 soldaten werden ingeschakeld. Zij werden opgeleid in Mechelen, waar Ferraris verbleef; hij ging zelden ter plaatse.

Naast de *Kabinetskaart* die een geheime kaart was voor bestuur en leger, werd er ook een **Carte Marchande** gemaakt die gedrukt werd en verkocht. Deze had slechts 25 bladen i.p.v. 275 bladen voor de Kabinetskaart. Als je alle 275 zou uitspreiden zou je 350 m² bedekken want elk blad meet 90 op 140 cm.

(350m²)

Van de **Kabinetskaart** werden drie handgetekende exemplaren gemaakt: één voor de landvoogd in **Brussel** en daar bewaard in de Koninklijke Bibliotheek Albertina (links), één voor Maria Theresia, bewaard in **Den Haag** (midden) en één voor de Weense Hofkanselier (rechts). Dit exemplaar uit **Wenen** is niet langer gratis te raadplegen. Erg jammer want dit exemplaar heeft een meerwaarde dankzij het gedifferentieerde kleurgebruik. De door ons best gekende kaart is de Brusselse Kabinetskaart met haar vele groentinten. Ze is ontsloten door twee gratis te raadplegen websites: www.geopunt.be en www.wallonmaps.be, dus apart voor Vlaanderen en Wallonië.

Zoals gezegd is de Ferrariskaart opgemaakt met de planchetmethode, niet met behulp van driehoeksmeting. Lang werd daar meewarig naar gekeken, maar nu is door middel van georeferering gebleken dat de Ferrariskaart eigenlijk best **realistisch** was. We kunnen niet verwachten dat de kaart geometrisch nauwkeurig is naar moderne standaarden, maar naar de normen van de 18de eeuw was ze wel een zeer accurate en gedetailleerde voorstelling van het landschap. Ze toont België voor de Industriële Revolutie.

[**Georefereren** is het koppelen van een oude kaart aan geografische coördinaten door herkenbare punten op die kaart, zoals kerktorens, bruggen of bekende gebouwen, te vergelijken met hun overeenkomstige locaties op een recente kaart. Zo kan men de oude kaart op de juiste geografische plaats leggen en ze vergelijken met de huidige situatie.] In Vlaanderen werden 25.000 grondcontrolepunten vergeleken. De vertekening was het grootst waar er - zoals op heidegebieden - weinig zulke bakens waren en waar de 2.700 planchetkaarten aan elkaar geplakt moesten worden. Vooral de snijpunten van vier kaarten resulteerden in een gefantaseerde zone. Er werd vertrokken vanuit het hoofdkwartier in Mechelen; hoe verder af, hoe meer vervormingen.

Dat de reusachtige kaart **op slechts vier jaar tijd gerealiseerd** kon worden was te danken aan het feit dat het leger werd ingeschakeld en er dus meer dan 100 soldaten aan meewerkten en dat er op gezag van de hoge overheid lokale medewerking kon worden opgelegd. Bovendien werd ook gebruik gemaakt van oudere, plaatselijke kaarten. Vooral voor de steden werden bestaande stadsplannen gebruikt of nieuwe gemaakt door het geniekorps.

Soetkin Vervust rondde haar lezing af door te focussen op de Zwinstreek op de Ferrariskaarten. Merkwaardig is dat de Weense kaart een minuutkaart was voor de Brusselse, maar dat deze laatste nog schorren afbeeldt waar de Weense, die dus normaal gezien de Brusselse voorafging, al de **Hazegraspolder** aanduidt, terwijl de Nieuwe Hazegraspolder pas in 1784 werd ingepolderd, dus zeven jaar na de afronding van het Ferrariskaart in 1777.

Verslag Caroline Terryn

De Weense Kabinetskaart met duidelijkere kleurverschillen is enkel mits betaling te raadplegen bij het Österreichisches Staatsarchiv.

Kabinetskaart voor landvoogd Karel van Lotharingen in Brussel.
[Deze kaart werd ter gelegenheid van het Ferrarisjaar 2026 opnieuw en in hogere resolutie ingescand door de Koninklijke Bibliotheek en is gratis te raadplegen op:
www.kbr.be/nl/projecten/kaart-van-ferraris/]

Provincie laat kerktoren Damme onderzoeken

De Universiteit Gent gaat de verschillende steensoorten en hun herkomst in kaart brengen. Met het onderzoek wil de provincie meer te weten komen over de bouwgeschiedenis van de toren en de handelscontacten van Damme en het Zwin. Eerder onderzoek wees al uit dat stenen uit onder meer Scandinavië, het Baltische gebied en Schotland via handelsroutes in de Zwinstreek terechtkwamen. De UGent maakt gedetailleerde digitale beelden van de toren en onderzoekt welke steensoorten werden gebruikt. Ook stenen uit de eigen regio kunnen informatie geven over de verschillende bouwfases.

De resultaten worden bovendien gebruikt om de kerktoren verder uit te bouwen als Erfgoedspot binnen het Landschapspark Zwinstreek. Bezoekers zullen zo ook het verhaal achter de stenen kunnen ontdekken. Het definitieve onderzoeksrapport moet tegen 1 april 2027 klaar zijn. Het hele project kost ruim 35.000 euro.

In memoriam de Erfgoedsector

Een existentiële crisis. 47 miljoen euro moet op het budget cultuur worden bespaard in Vlaanderen, en de cultureel-erfgoedsector krijgt het leeuwendeel van de rekening gepresenteerd. Een maatregel die bikkelhard aankomt bij alle getroffen organisaties.

Reacties blijven dan ook niet uit: daarom verzamelt FARO op een speciale themapagina de verschillende reacties op de besparingen.

[Laat het licht aan: #StopCultuurbesparingen | FARO Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw](#) Ook op hun blog blijven ze je op de hoogte houden van de meest recente ontwikkelingen.

De aangekondigde maatregelen omvatten onder meer besparingen van 30% op de werkingssubsidies van erfgoedcellen, landelijke dienstverleners en bovenlokale musea, 50% bij archiefinstellingen en het wegvallen van alle (100% !!!) werkingssubsidies voor landelijke erfgoedbibliotheken.

Achter de cijfers zitten mensen. Mensen als Dr. Evelien Hauwaerts die op 21 april 2024 voor onze kring kwam spreken. Als curator van de manuscripten van de Openbare Bibliotheek Brugge schreef ze nieuwe catalogusbeschrijvingen voor zo'n 700 middeleeuwse manuscripten. Verder leidt ze het project Mmmonk. Dat staat voor Middeleeuwse Monastieke Manuscripten die online worden ontsloten. Het project Mmmonk verenigt alle manuscripten van de abdij van Ter Doest, samen met de manuscripten van de abdijen van Ten Duinen (Koksijde) en de twee Gentse abdijen Sint-Baafs en Sint-Pieters. Dit is een collectie van onschatbare waarde en door ze online te ontsluiten kunnen die handschriften wereldwijd worden geraadpleegd. Zonder subsidies voor Mmmonk bleven dat gesloten boeken. Vlaanderen heeft nog vele erfgoedschatten die goed bewaard en ontsloten moeten worden. Dat is het werk van specialisten en ook zij zijn *Makers van cultuur*.

Webinars MMonk

Zin om van thuis uit les te volgen bij Mmmonk? Mmmonk.be verenigt zo'n 820 middeleeuwse manuscripten van de abdijen van Sint-Bavo, Sint-Pieter, Ten Duinen en Ter Doest. Ontdek een intellectuele en artistieke schat die teruggaat tot de 6de eeuw! De voertaal van deze internationale webinars zijn het Engels.

3 december 2026 – 16u-18u CET - online

- Tatiana GERSTEN & July VAN MALDEREN (KBR – Koninklijke Bibliotheek België)

An Introduction to Medieval Bindings: Techniques and Terminology

- Jeffrey F. HAMBURGER (Harvard University)

Avatars of Authorship: An Introduction to Author Portraits in Medieval Manuscripts

10 December 2026 - 16u-18u CET - online

- Cécile BROSSARD (BnF - Bibliothèque nationale de France)

An Introduction to Medieval Textile Bindings: Typology & Conservation

- Pieter BEULLENS (KU Leuven)

An Introduction to Aristotle in the Latin Middle Ages

Programma en inschrijvingen:

<https://www.mmmmonk.be/nl/mmmmonk-school>

Organisatie:

Openbare Bibliotheek Brugge & Henri Pirenne Instituut voor Middeleeuwse Studies UGent

Opnames van de vorige sessies van Mmmonk School kan je herbekijken via

<https://www.mmmmonk.be/nl/mmmmonk-school/mmmmonk-school-opnames>

Romeinse vondsten in Koolkerke

De locatie van deze vondsten is uiteraard niet geheel verrassend aangezien de archeologen al in mei hadden gecommuniceerd over de sporen van de Romeinse dijk die ze in het Brugse Koolkerke hadden aangetroffen. Het verdere archeologisch onderzoek aan de Fortbekeweg heeft nu nog meer details prijsgegeven: zo werd er een Romeinse nederzetting uit de 2de en 3de eeuw n.C. aan het licht gebracht, die laat zien hoe bewoners zich in de Romeinse periode bewust vestigden in een zeer waterrijk en overstromingsgevoelig landschap. Het gebied moet destijds sterk hebben geleken op het huidige 'Verdronken Land' (van Saeftinghe), terwijl op slechts enkele kilometers afstand drogere en beter bewoonbare zandgronden beschikbaar waren. De keuze om zich juist hier te vestigen wijst volgens de archeologen vermoedelijk op het economische belang van de locatie, mogelijk vanwege een verbinding met de zee en de daarmee samenhangende handelsmogelijkheden. Bovendien zijn sporen van zoutwinning aangetroffen, een activiteit die in de Romeinse economie van belang was omdat zout zowel voor voedselconservering als in verschillende ambachtelijke processen werd gebruikt. Bijzonder zijn de resten van een metersbrede dam die het terrein tegen het water moest beschermen: uit opeenvolgende archeologische lagen blijkt dat deze constructie verschillende keren door stormvloed werd doorbroken en telkens opnieuw werd hersteld. De voortdurende investering in deze waterwerken suggereert dat de bewoners grote waarde hechtten aan de locatie. Ook het materiaal van de vondsten wijst op een relatief welvarende gemeenschap: naast talrijke scherven en consumptieresten zijn mantelspelden, munten en geïmporteerd aardewerk uit onder meer Frankrijk en Italië aangetroffen. Eind september gingen de putten onherroepelijk dicht wegens de aanleg van een buffer- en infiltratiezone.

Op 22 november spreekt professor Wim De Clercq in de grote zaal over het Zwin en meer bepaald de recente opgravingen in de haven van Hoeke. We hopen op een talrijk publiek!